

Meer baat bij levenskunst

TEKST: WOUT HUIZING

Het is stevige kost, dit nieuwste boek van theoloog en ethicus Frits de Lange. Centraal staat de vraag wat de morele inhoud is van het begrip waardigheid en met name wat dit betekent in de bejegening van oude mensen.

Als grote kenner op dit terrein schetst de auteur de veranderende visie op ouder worden en verbindt die met een (ethische) verkenning van het begrip waardigheid, een concept dat hij uitvoerig analyseert. Een kernpunt in zijn betoog is dat waardigheid niet aan leeftijd gebonden is. De Lange geeft prachtige doorkijkjes hoe juist in de fase van de ouderdom waardigheid aan de orde is.

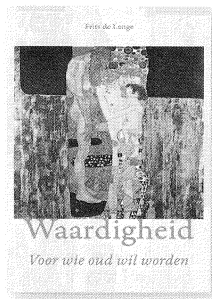
Hij ziet het proces van ouder worden als een geleidelijke ont-hechting. Je moet voortdurend een nieuwe houding vinden bij het intact houden van een sociale waardigheid en het herijken van je persoonlijke waardigheid. Oud worden is zo een voortdurend jezelf opnieuw uitvinden. Iemand worden die je nog niet was. Het dagelijkse huiswerk voor een zinnige ouderdom bestaat uit het vinden van manieren om daarbij het verval te slim af te zijn. Zingeving als een copingstrategie. "Tachtig- en negentigplussers hebben misschien meer baat bij scholing in levenskunst dan bij een debat over hun doodswens."

In die discussie over 'waardig sterven' tekent De Lange aan dat hier waardigheid niet vereenzelvigd moet worden met zelfbeschikking. De heikle morele vraag is of iemand een beroep op anderen mag doen voor hulp bij zelfdoding. Als erkennen van waardigheid wederkerigheid veronderstelt, is ook de waardigheid (= vrije instemming) van degene op wie men een beroep doet in het geding.

Ook ageert de auteur tegen de insnoering van het begrip waardigheid, iedere keer als het verlies van cognitieve vermogens in het geding zijn. Die koppeling van waardigheid aan het cognitieve komt duidelijk naar voren in de collectieve angst voor dementie. Maar persoonlijke waardigheid dient niet exclusief te worden verbonden met één menselijke eigenschap, zoals de rede. Die rede dooft uit bij wie dementeeert, maar "onze menselijkheid zit niet alleen in ons hoofd, maar ook in ons hart, onze huid en onze handen." Dus ook de dementerende oudere kan zijn waardigheid behouden.

Het hele boek maakt helder dat waardigheid een 'gelaagd' begrip is, zoals ook prachtig wordt geïllustreerd in de bespreking van de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan vanuit het oogpunt van waardigheid.

Dit boek biedt veel stof tot nadenken over 'goed' ouder worden en is een krachtig pleidooi ons te bezinnen op de plaats van ouderen in onze huidige samenleving én de discussie over waardig leven en sterven. De Lange put hierbij rijkelijk uit de kunst, literatuur en geschiedenis als bronnen voor een morele oriëntatie. Zestien pagina's bronvermelding helpen de lezer verder op weg!

FRITS DE LANGE
WAARDIGHEID,
VOOR WIE OUD WIL
WORDEN

SWP Amsterdam, 218 blz.,
€ 21,50